ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 17ης Δεκεμβρίου 2009*

Στην υπόθεση C-586/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale del Lazio (Ιταλία) με απόφαση της 9ης Ιουλίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Δεκεμβρίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Angelo Rubino

κατά

Ministero dell'Università e della Ricerca,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Toader, πρόεδρο τμήματος, και K. Schiemann (εισηγητή) και P. Kūris, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο A. Rubino, εκπροσωπούμενος από τον F. Brunello, avvocato,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την F. Quadri, avvocato dello Stato,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε. Σκανδάλου και Σ. Βώδινα,

— η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους H. Støvlbæk και L. Prete,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, ΕΚ και 47, παράγραφος 1, ΕΚ και την ερμηνεία της οδηγίας 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ L 255, σ. 22).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του A. Rubino και του Ministero dell'Università e della Ricerca (Υπουργείου Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και Έρευνας, στο εξής: υπουργείο), σχετικά με την απόρριψη από το υπουργείο του αιτήματος του A. Rubino να περιληφθεί στον πίνακα των εχόντων τον εθνικό τίτλο επιστημονικής επάρκειας (στο εξής: ΕΤΕΕ), τον οποίο καταρτίζει το υπουργείο.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2005/36

3 Η οδηγία 2005/36 προβαίνει στην αναδιάρθρωση και στη συστηματοποίηση των διατάξεων προγενέστερων οδηγιών και αντικαθιστά, μεταξύ άλλων, την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), και την οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48 (ΕΕ L 209, σ. 25). Σύμφωνα με τη δέκατη τέταρτη

αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2005/36, η αναδιάρθρωση που επιχειρείται με την οδηγία αυτή δεν θίγει τον μηχανισμό αναγνωρίσεως που καθιερώθηκε με τις οδηγίες 89/48 και 92/51.

4 Από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/36 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή στην περίπτωση κάθε υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο εντός του οποίου απέκτησε τα επαγγελματικά προσόντα του.

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2005/36 περιλαμβάνει τις εξής διατάξεις:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται:

α) ως "νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα", η επαγγελματική δραστηριότητα ή το σύνολο επαγγελματικών δραστηριοτήτων των οποίων η ανάληψη, η άσκηση ή ένας από τους όρους άσκησης εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα, δυνάμει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, από την κατοχή καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων· ειδικότερα, όρο άσκησης συνιστά η χρήση επαγγελματικού τίτλου που περιορίζεται, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, μόνο σε όποιον κατέχει συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν. […]

β) ως "επαγγελματικά προσόντα", τα προσόντα που πιστοποιούνται από τίτλο εκπαίδευσης, από βεβαίωση επάρκειας που αναφέρεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, [περίπτωση] (i) ή/ και από επαγγελματική πείρα».

6 Το άρθρο 11 της οδηγίας 2005/36 φέρει τον τίτλο «Επίπεδα προσόντων». Το εν λόγω άρθρο 11, στοιχείο α΄, περίπτωση i, ορίζει τα εξής:

«Για την εφαρμογή του άρθρου 13, ορίζονται τα ακόλουθα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων:

α) βεβαίωση επάρκειας που χορηγείται από αρμόδια αρχή του κράτους μέλους καταγωγής, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους, βάσει:

i) […] ειδικής εξέτασης χωρίς προηγούμενη εκπαίδευση […]».

7 Το άρθρο 13 της οδηγίας 2005/36, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προϋποθέσεις αναγνώρισης», προβλέπει στην παράγραφό του 1 τα εξής:

«Εάν σε ένα κράτος μέλος υποδοχής απαιτείται για την ανάληψη ή την άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος η κατοχή συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων, η αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους παρέχει την δυνατότητα ανάληψης του οικείου επαγγέλματος και της άσκησής του, υπό τους ίδιους όρους με εκείνους που ισχύουν για τους υπηκόους του, στους αιτούντες που είναι κάτοχοι της βεβαίωσης επάρκειας ή του τίτλου εκπαίδευσης που απαιτείται από άλλο κράτος μέλος για την ανάληψη ή την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος στην επικράτειά του.

Οι βεβαιώσεις επάρκειας ή οι τίτλοι εκπαίδευσης πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

[…]

β) να βεβαιώνουν επίπεδο επαγγελματικών προσόντων τουλάχιστον ισοδύναμο με το αμέσως προηγούμενο επίπεδο εκείνου που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής, όπως ορίζεται στο άρθρο 11.»

Η εθνική νομοθεσία

8 Στις 6 Νοεμβρίου 2007 εκδόθηκε το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 206 περί μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 2005/36/ΕΚ, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, και της οδηγίας 2006/100/ΕΚ, για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, λόγω της προσχωρήσεως της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας (decreto legislativo n. 206 — Attuazione della direttiva 2005/36/CE relativa al riconoscimento delle qualifiche professionali, nonché della direttiva 2006/100/CE che adegua determinate direttive sulla libera circolazione delle persone a seguito dell'adesione di Bulgaria e Romania, τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 261, της 9ης Νοεμβρίου 2007, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα αριθ. 206/2007).

9 Πάντως, σύμφωνα με την ερμηνεία του αιτούντος δικαστηρίου, το νομοθετικό διάταγμα αυτό δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση του επαγγέλματος του καθηγητή πανεπιστημίου.

10 Στην Ιταλία, η πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό δεν προϋποθέτει την κατοχή τίτλου εκπαιδεύσεως ή επαγγελματική πείρα.

11 Η διαδικασία επιλογής των καθηγητών πανεπιστημίου διέπεται στην Ιταλία από τον νόμο 230, περί θεσπίσεως νέων διατάξεων που αφορούν το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό των πανεπιστημίων και περί παροχής στην κυβέρνηση εξουσιοδοτήσεως για την αναδιάρθρωση της διαδικασίας προσλήψεως των καθηγητών πανεπιστημίου (legge n. 230 — Nuove disposizioni concernenti i professori e i ricercatori universitari e delega al Governo per il riordino del reclutamento dei professori universitari), της 4ης Νοεμβρίου 2005 (*GURI* αριθ. 258, της 5ης Νοεμβρίου 2005, στο εξής: νόμος 230/2005), και από το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 164, περί μεταρρυθμίσεως της νομοθεσίας σχετικά με την πρόσληψη των καθηγητών πανεπιστημίου, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 5, του νόμου 230 της 4ης Νοεμβρίου 2005 (decreto legislativo n. 164 — Riordino della disciplina del reclutamento dei professori universitari, a norma dell'articolo 1, comma 5 della legge 4 novembre 2005, n° 230), της 6ης Απριλίου 2006 (*GURI* αριθ. 101, της 3ης Μαΐου 2006, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα αριθ. 164/2006).

12 Το άρθρο 1, παράγραφοι 5 έως 9, του νόμου 230/2005 ορίζει τα εξής:

«5. Προκειμένου η κυβέρνηση να προβεί στη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας που διέπει την πρόσληψη καθηγητών πανεπιστημίου, διασφαλίζοντας την προσήκουσα επιλογή λαμβανομένων υπόψη των προς εκπλήρωση καθηκόντων, παρέχεται σ' αυτήν εξουσιοδότηση για την έκδοση, εντός εξαμήνου από την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου και υπό την προϋπόθεση του σεβασμού της αυτοτέλειας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, ενός ή περισσότερων νομοθετικών διαταγμάτων, σύμφωνα με τις εξής κατευθυντήριες αρχές και κριτήρια:

a) πριν τις 30 Ιουνίου εκάστου έτους, ο Υπουργός Παιδείας, Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και Έρευνας εκδίδει διάταγμα για την κίνηση, ανά επιστημονικό και ακαδημαϊκό τομέα, της διαδικασίας χορηγήσεως του [ΕΤΕΕ], χωριστά για τη βαθμίδα των τακτικών καθηγητών και για τη βαθμίδα των αναπληρωτών καθηγητών, καθορίζοντας ιδίως:

1) τον τρόπο υπολογισμού του μέγιστου αριθμού υποψηφίων που μπορούν να αποκτήσουν τον [ΕΤΕΕ] ανά βαθμίδα και ακαδημαϊκό κλάδο, αναλόγως των αναγκών□ο αριθμός αυτός υποδεικνύεται από τα πανεπιστήμια, προσαυξάνεται δε κατά 40 %, υπό την προϋπόθεση της εξασφαλίσεως χρηματοδοτικής καλύψεως και με την επιφύλαξη ότι ο [ΕΤΕΕ] δεν συνεπάγεται δικαίωμα

προσβάσεως στο επάγγελμα του καθηγητή ανωτάτης εκπαιδεύσεως καθορίζονται επίσης οι διαδικασίες και οι προθεσμίες που αφορούν την προκήρυξη, τη διενέργεια και την έκδοση των αποτελεσμάτων των εξετάσεων για τη χορήγηση τίτλου επάρκειας, οι οποίες διενεργούνται στα πανεπιστήμια, διασφαλίζοντας τη δημοσιότητα των πράξεων και των αποφάσεων που εκδίδουν οι εξεταστικές επιτροπές για κάθε επιστημονικό κλάδο επιβάλλεται να προσφέρεται στους κατόχους του [ΕΤΕΕ] τουλάχιστον μία θέση ανά πενταετία και για κάθε βαθμίδα

[…]

6. Οι επιτυχόντες υποψήφιοι που δεν κλήθηκαν μετά το πέρας των διαδικασιών ή οι υποψήφιοι των οποίων οι υποψηφιότητες εγκρίθηκαν διατηρούν τον [ΕΤΕΕ] για πέντε έτη από τη χορήγησή του. Τα πανεπιστήμια διορίζουν σε θέση τακτικού ή αναπληρωτή καθηγητή τους επιτυχόντες διδάσκοντες που κρίθηκαν επαρκείς τηρώντας τις προβλεπόμενες διαδικασίες […]

[…]

8. Τα πανεπιστήμια καλύπτουν τις θέσεις τακτικού ή αναπληρωτή καθηγητή βάσει διαδικασιών οι οποίες διέπονται από τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας τους και διασφαλίζουν τη συγκριτική αξιολόγηση των υποψηφίων και τη δημοσιότητα των πράξεων, έχουν δε δικαίωμα να μετάσχουν σ' αυτές όσοι διαθέτουν τον [ΕΤΕΕ] της παραγράφου 5, στοιχείο a, […]

9. Τα πανεπιστήμια […] μπορούν να καλύψουν θέσεις τακτικού και αναπληρωτή καθηγητή σε ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 10 % του συνόλου των θέσεων με απευθείας διορισμό εξειδικευμένων αλλοδαπών ερευνητών ή Ιταλών ερευνητών οι οποίοι εργάζονται στην αλλοδαπή, όπου και έχουν αποκτήσει τίτλο επάρκειας διδασκαλίας ιδίου επιπέδου […]».

13 Το άρθρο 3 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 164/2006, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εθνικός τίτλος επιστημονικής επάρκειας», ορίζει τα εξής:

«1. Ο [ΕΤΕΕ] χορηγείται κατόπιν διαδικασιών που κινούνται με την έκδοση διατάγματος από τον υπουργό, ανά κλάδο και χωριστά για τις βαθμίδες του τακτικού και του αναπληρωτή καθηγητή.

2. Ο [ΕΤΕΕ] χορηγείται εντός των ορίων των ποσοστώσεων που καθορίζονται με την προκήρυξη η οποία απευθύνεται στους υποψηφίους που διαθέτουν την "piena maturità scientifica", όσον αφορά τη βαθμίδα του τακτικού καθηγητή, και τη "maturità scientifica" όσον αφορά τη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή.

3. Η κατοχή του [ΕΤΕΕ] αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή στις διαδικασίες του άρθρου 1, παράγραφος 8, του νόμου και δεν συνεπάγεται δικαίωμα προσβάσεως στο λειτούργημα του καθηγητή πανεπιστημίου.

4. Όσον αφορά τη συμμετοχή στις διαδικασίες προσλήψεως, ο [ΕΤΕΕ] έχει τετραετή ισχύ από της κτήσεώς της.»

14 Το άρθρο 9 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 164/2006, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εργασίες των επιτροπών αξιολογήσεως», προβλέπει τα εξής:

«1. Οι επιτροπές που συγκροτούνται στα πανεπιστήμια όπου διενεργούνται οι εξετάσεις επάρκειας εκλέγουν τον πρόεδρό τους και καθορίζουν τα επί της αρχής κριτήρια και τις διαδικασίες συγκριτικής αξιολογήσεως των υποψηφίων εφαρμόζοντας, κατά το δυνατόν, τα αναγνωρισμένα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο κριτήρια.

[…]

3. Για να αξιολογήσει το επιστημονικό έργο, τους λοιπούς επιστημονικούς τίτλους και το βιογραφικό του υποψηφίου, περιλαμβανομένων των στοιχείων που αφορούν την εκπαιδευτική δραστηριότητα και την ενδεχόμενη επαγγελματική και οργανωτική πείρα, η επιτροπή λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα κριτήρια:

a) την πρωτοτυπία και τον καινοτόμο χαρακτήρα του επιστημονικού έργου, περιλαμβανομένων των δημοσιεύσεων και των καινοτόμων μεθόδων και προγραμμάτων, καθώς και τη μεθοδολογική ακρίβεια·

b) την ατομική συμβολή του υποψηφίου, η οποία καθορίζεται αναλυτικά, στις συλλογικές εργασίες, οσάκις [η συμβολή αυτή] μπορεί να προσδιορισθεί·

c) την καθοδήγηση και τον συντονισμό ερευνητικών ομάδων·

d) τη σχέση της δραστηριότητας του υποψηφίου με τους επιστημονικούς κλάδους του τομέα για τον οποίο κινήθηκε η διαδικασία ή με τα διεπιστημονικά ζητήματα που αφορούν·

e) την επιστημονική σημασία των δημοσιεύσεων και τη διάδοσή τους εντός της επιστημονικής κοινότητας·

f) τη διάρκεια του επιστημονικού έργου, από απόψεως και της εξελίξεως των γνώσεων στον ειδικό τομέα

g) τη σημασία και τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού έργου όπως πιστοποιούνται από τα οικεία ιδρύματα

h) τη σημασία και τα χαρακτηριστικά των δραστηριοτήτων που ασκήθηκαν στον κλινικό και θεραπευτικό τομέα, καθώς και σε κάθε άλλο επαγγελματικό και εργασιακό τομέα στον οποίο απαιτούνται σαφώς οι σχετικές ικανότητες ή όπου αυτές συμπληρώνουν τη γενική εικόνα του υποψηφίου.

4. Η κρίση της επιτροπής όσον αφορά το επιστημονικό έργο, τους τίτλους και τη συνολική αξία του υποψηφίου διατυπώνεται ειδικώς βάσει των κριτηρίων των παραγράφων 1 και 3.

5. Κατόπιν της αξιολογήσεως του επιστημονικού έργου και των τίτλων, στο πλαίσιο των εξετάσεων επάρκειας για τη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή, οι υποψήφιοι υποβάλλονται σε δοκιμασία παιδαγωγικής ικανότητας και εκθέτουν το επιστημονικό έργο τους. Η προκήρυξη για την υποβολή υποψηφιοτήτων μπορεί να προβλέπει ότι οι εξετάσεις αυτές διενεργούνται στη ξένη γλώσσα που αποτελεί αντικείμενο της συγκριτικής αξιολογήσεως. Στο [πλαίσιο των] εξετάσεων για τη βαθμίδα του τακτικού καθηγητή, οι υποψήφιοι εκθέτουν το επιστημονικό έργο τους, ενώ όσοι δεν διαθέτουν την ιδιότητα του αναπληρωτή καθηγητή υποβάλλονται επίσης σε δοκιμασία παιδαγωγικής ικανότητας η οποία λαμβάνεται υπόψη για τη γενική αξιολόγηση.

[…]

9. Μετά το πέρας των εργασιών της, η επιτροπή, κατόπιν συγκριτικής αξιολογήσεως, υποδεικνύει, με απόφαση που λαμβάνει κατά πλειοψηφία, τους υποψηφίους που κρίνει άξιους να λάβουν τον [ΕΤΕΕ], εντός των ορίων των ποσοστώσεων που καθορίζονται με την προκήρυξη για την υποβολή υποψηφιοτήτων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

15 Έχοντας ασκήσει ακαδημαϊκή δραστηριότητα από το 1991, ο A. Rubino, Ιταλός υπήκοος, απέκτησε το 2005 την «Habilitation» (facultas legendi) στον επιστημονικό κλάδο της ωκεανογραφίας, καθώς και τη «Lehrbefugnis» (venia legendi) στη σχολή γεωφυσικών επιστημών του πανεπιστημίου του Αμβούργου (Γερμανία). Οι τίτλοι αυτοί πιστοποιούν την ικανότητά του να διδάσκει σε πανεπιστήμιο ως τακτικός καθηγητής («Ordinarius») σύμφωνα με το γερμανικό σύστημα ανωτάτης εκπαιδεύσεως.

16 Ο A. Rubino εργάζεται επί του παρόντος ως ωκεανογράφος φυσικός στο πανεπιστήμιο Ca' Foscari της Βενετίας (Ιταλία) και από το 1999 έχει εγγραφεί στα ιταλικά μητρώα πανεπιστημιακών ερευνητών.

17 Από τις 14 Σεπτεμβρίου 2007, ο A. Rubino ζήτησε κατ' επανάληψη να αναγνωρισθούν στην Ιταλία τα προσόντα που απέκτησε στη Γερμανία, προκειμένου να περιληφθεί στον πίνακα των εχόντων τον ΕΤΕΕ.

18 Εντούτοις, το υπουργείο απέρριψε τις διάφορες αιτήσεις του με την από 23 Ιανουαρίου 2008 απόφαση. Το υπουργείο αμφισβητεί ότι η «Lehrbefugnis» που χορηγείται στη Γερμανία είναι ισότιμη του ΕΤΕ του ιταλικού πανεπιστημιακού συστήματος, κρίνοντας ότι το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 206/2007 δεν έχει εν προκειμένω εφαρμογή, καθόσον το επάγγελμα του καθηγητή πανεπιστημίου δεν αποτελεί στην Ιταλία νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, δεδομένου ότι αφορά προσωπικό που διορίζεται κατόπιν διαδικασίας επιλογής στην οποία είναι δυνατή η συμμετοχή χωρίς να απαιτείται η κατοχή συγκεκριμένου τίτλου σπουδών.

19 Ο A. Rubino άσκησε προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως του υπουργείου ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale del Lazio (διοικητικού πρωτοδικείου της περιφέρειας του Λατίου), ισχυριζόμενος ότι η απόφαση αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα στην οδηγία 2005/36.

20 Εκτιμώντας ότι μπορεί να υφίστανται αμφιβολίες ως προς το αν η ιταλική ρύθμιση είναι συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο, το Tribunale amministrativo regionale del Lazio αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αντιβαίνει στις κοινοτικές αρχές της, μεταξύ των κρατών μελών της [Ευρωπαϊκής] Κοινότητας, άρσεως των περιορισμών της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων, κατά τα άρθρα 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, [ΕΚ] και 47, παράγραφος 1, [ΕΚ], καθώς και στις διατάξεις της οδηγίας 2005/36 […] εθνική ρύθμιση όπως αυτή […] του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 206/2007, βάσει της οποίας το επάγγελμα του καθηγητή πανεπιστημίου εξαιρείται από τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα όσον αφορά την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

21 Κατά το αιτούν δικαστήριο, στην Ιταλία, για την πρόσβαση στο επάγγελμα του καθηγητή πανεπιστημίου και για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού δεν απαιτείται τίτλος εκπαιδεύσεως ούτε επαγγελματική πείρα.

22 Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το υποβληθέν ερώτημα αφορά κατ' ουσία το ζήτημα αν το γεγονός ότι δικαίωμα προσβάσεως στο επάγγελμα αυτό έχουν μόνον οι επιτυχόντες σε διαδικασία επιλογής όπως αυτή που οδηγεί στη λήψη του ΕΤΕΕ συνεπάγεται ότι το εν λόγω επάγγελμα συνιστά νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2005/36.

23 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο ορισμός της έννοιας του νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος, κατά την οδηγία 2005/36, αποτελεί ζήτημα κοινοτικού δικαίου (βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά την οδηγία 89/48, αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1999, C-234/97, Fernández de Bobadilla, Συλλογή 1999, σ. I-4773, σκέψη 14, και της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-285/01, Burbaud, Συλλογή 2003, σ. I-8219, σκέψη 43).

24 Από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/36 προκύπτει ότι νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα αποτελεί η επαγγελματική δραστηριότητα η οποία, όσον αφορά τις προϋποθέσεις προσβάσεως σ' αυτήν ή τις προϋποθέσεις ασκήσεώς της, ρυθμίζεται άμεσα ή έμμεσα από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, βάσει των οποίων απαιτείται η κατοχή συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων.

25 Βάσει των άρθρων 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 11, στοιχείο α', περίπτωση i, της οδηγίας 2005/36, τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα μπορούν να συνίστανται, μεταξύ άλλων, σε προσόντα τα οποία πιστοποιούνται από τίτλο εκπαιδεύσεως ή βεβαίωση επάρκειας που χορηγείται κατόπιν ειδικής εξετάσεως χωρίς προηγούμενη εκπαίδευση.

26 Ο A. Rubino ισχυρίζεται ότι ο ΕΤΕΕ αποτελεί βεβαίωση επάρκειας η οποία χορηγείται κατόπιν τέτοιας ειδικής εξετάσεως χωρίς να απαιτείται προηγούμενη εκπαίδευση, κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α', περίπτωση i, της οδηγίας 2005/36. Ως εκ τούτου, πρόκειται, κατά τον προσφεύγοντα της κύριας δίκης, για επαγγελματικό προσόν, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής, και, συνεπώς, το επάγγελμα του καθηγητή πανεπιστημίου, στην Ιταλία, είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας. Βάσει των ανωτέρω, ο A. Rubino διατείνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, οι τίτλοι που απέκτησε στη Γερμανία του παρέχουν το δικαίωμα να περιληφθεί στον πίνακα των εχόντων τον ΕΤΕΕ.

27 Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τα γενικά συστήματα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων που καθιερώθηκαν με τις οδηγίες 89/48 και 92/51 δεν αφορούν τις διαδικασίες επιλογής και προσλήψεως που προβλέπονται για την πλήρωση θέσεως εργασίας και ότι δεν χωρεί επίκλησή τους προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να υποστηρίξει ότι έχει πράγματι δικαίωμα προσλήψεως. Συγκεκριμένα, τα συστήματα αυτά επιβάλλουν απλώς υποχρέωση αναγνωρίσεως των προσόντων που έχουν αποκτηθεί εντός κράτους μέλους, προκειμένου ο ενδιαφερό-

μενος που διαθέτει τα προσόντα αυτά να έχει τη δυνατότητα να διεκδικήσει θέση εργασίας εντός άλλου κράτους μέλους, σύμφωνα με τις διαδικασίες επιλογής και προσλήψεως που διέπουν εντός του κράτους αυτού την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα (βλ. σχετικώς, όσον αφορά την οδηγία 89/48, προπαρατεθείσα απόφαση Burbaud, σκέψη 91). Οι αρχές αυτές δεν θίγονται από την αναδιάρθρωση και τη συστηματοποίηση βάσει της οδηγίας 2005/36.

28 Ως εκ τούτου, ο αιτών την αναγνώριση δεν μπορεί να επικαλεσθεί την οδηγία 2005/36 προκειμένου να μην υποβληθεί σε ένα τμήμα της διαδικασίας επιλογής και προσλήψεως.

29 Όπως προκύπτει από την υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία και από την ιταλική νομοθεσία την οποία παραθέτει το αιτούν δικαστήριο, η λήψη του ΕΤΕΕ αποτελεί στάδιο επιλογής στο πλαίσιο της διαδικασίας προσλήψεως καθηγητών πανεπιστημίου.

30 Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει συγκεκριμένα δύο στάδια, εκ των οποίων το πρώτο είναι η απόκτηση του ΕΤΕΕ. Οι κάτοχοι του τίτλου αυτού εγγράφονται στον πίνακα των εχόντων το ΕΤΕΕ και μπορούν, στη συνέχεια, κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας επιλογής, να υποβάλουν την υποψηφιότητά τους για συγκεκριμένη θέση σε πανεπιστήμιο και, κατά συνέπεια, να προσληφθούν, βάσει κριτηρίων τα οποία διαφέρουν αναλόγως του πανεπιστημίου.

31 Όσον αφορά ειδικότερα τη διαδικασία επιλογής για την απόκτηση του ΕΤΕΕ, το άρθρο 1, παράγραφος 5, στοιχείο a, περίπτωση 1, του νόμου 230/2005 και τα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 9, παράγραφος 9, του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 164/2006 προβλέπουν ότι ο μέγιστος αριθμός των υποψηφίων που μπορούν να αποκτήσουν τον τίτλο αυτόν καθορίζεται εκ των προτέρων για κάθε επιστημονικό κλάδο, αναλόγως των αναγκών που δηλώνουν τα πανεπιστήμια. Επίσης, από το άρθρο 1, παράγραφος 8, του νόμου 230/2005 και από το άρθρο 9 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 164/2006 προκύπτει ότι η επιλογή διενεργείται βάσει συγκριτικής αξιολογήσεως των υποψηφίων και όχι κατ' εφαρμογή γενικών και αφηρημένων κριτηρίων. Εξάλλου, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 6, του νόμου 230/2005 και του άρθρου 3, παράγραφος 4, του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 164/2006, ο ΕΤΕΕ έχει περιορισμένη χρονική ισχύ.

32 Διαπιστώνεται ότι η επιτυχής συμμετοχή σε διαδικασία η οποία σκοπεί στην επιλογή προκαθορισμένου αριθμού υποψηφίων ατόμων βάσει συγκριτικής αξιολογήσεώς τους και όχι κατ' εφαρμογή γενικών και αφηρημένων κριτηρίων και η οποία οδηγεί στην απόκτηση τίτλου περιορισμένης χρονικής ισχύος δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως επαγγελματικό προσόν, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2005/36.

33 Στο πλαίσιο αυτό, το γεγονός, το οποίο επικαλείται ο A. Rubino, ότι το άρθρο 1, παράγραφος 9, του νόμου 230/2005 επιτρέπει στα πανεπιστήμια, κατά παρέκκλιση των καταρχήν εφαρμοστέων διατάξεων, να καλύπτουν το 10 % των θέσεων καθηγητών με απευθείας διορισμό ειδικευμένων αλλοδαπών ερευνητών ή Ιταλών ερευνητών οι οποίοι εργάζονται στην αλλοδαπή, όπου έχουν αποκτήσει τίτλο ισότιμο του ΕΤΕΕ, δεν ασκεί αφεαυτού επιρροή όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν ερώτημα από απόψεως της οδηγίας 2005/36. Κατά τα λοιπά, δεν αμφισβητείται ότι ο A. Rubino δεν επικαλείται αυτήν την εισάγουσα παρέκκλιση διάταξη, αλλά ζητεί να περιληφθεί στον πίνακα των εχόντων τον ΕΤΕΕ χωρίς να υποχρεούται να μετάσχει στη διαδικασία επιλογής που προβλέπει η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία.

34 Λαμβανομένου, πάντως, υπόψη του γεγονότος ότι στο υποβληθέν ερώτημα γίνεται μνεία των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ περί θεμελιωδών ελευθεριών, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα άρθρα 39 ΕΚ και 43 ΕΚ διασφαλίζουν στους υπηκόους των κρατών μελών την άνευ διακρίσεων λόγω ιθαγενείας πρόσβαση στις μισθωτές και μη μισθωτές δραστηριότητες. Συνεπώς, εναπόκειται στις εθνικές αρχές να μεριμνούν, μεταξύ άλλων, ώστε, στο πλαίσιο διαδικασίας επιλογής όπως αυτή για την κατάρτιση του πίνακα των κατόχων του ΕΤΕΕ, να αναγνωρίζονται και να λαμβάνονται υπόψη δεόντως τα προσόντα που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Burbaud, σκέψεις 99 και 100).

35 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το γεγονός ότι δικαίωμα προσβάσεως σε ένα επάγγελμα έχουν μόνον οι επιτυχόντες σε διαδικασία που σκοπεί στην επιλογή προκαθορισμένου αριθμού ατόμων βάσει συγκριτικής αξιολογήσεως των υποψηφίων και όχι κατ' εφαρμογή γενικών και αφηρημένων κριτηρίων και η οποία οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σαφώς

περιορισμένης χρονικής ισχύος δεν συνεπάγεται ότι το οικείο επάγγελμα αποτελεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2005/36.

36 Πάντως, βάσει των άρθρων 39 ΕΚ και 43 ΕΚ απαιτείται στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας να αναγνωρίζονται και να λαμβάνονται υπόψη δεόντως τα προσόντα που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη.

Επί των δικαστικών εξόδων

37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαίνεται:

Το γεγονός ότι δικαίωμα προσβάσεως σε ένα επάγγελμα έχουν μόνον οι επιτυχόντες σε διαδικασία που σκοπεί στην επιλογή προκαθορισμένου αριθμού ατόμων βάσει συγκριτικής αξιολογήσεως των υποψηφίων και όχι κατ' εφαρμογή γενικών και αφηρημένων κριτηρίων και η οποία οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σαφώς περιορισμένης χρονικής ισχύος δεν συνεπάγεται ότι το οικείο επάγγελμα αποτελεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, κατά την έννοια του άρθρου 3,

παράγραφος 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

Πάντως, βάσει των άρθρων 39 ΕΚ και 43 ΕΚ απαιτείται στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας να αναγνωρίζονται και να λαμβάνονται υπόψη δεόντως τα προσόντα που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη.

(υπογραφές)